

Rozhovor s Lubomírem Hanelem ke 40 letům CHKO Blaník

Martin Klaudys

Lubomír Hanel s Blanickým rytířem. Foto archiv AOPK ČR

O radostech i strastech ochrany přírody pod Blaníkem hovoříme s prof. RNDr. Lubomírem Hanelem, CSc., bývalým vedoucím Správy CHKO Blaník. K třiceti letům chráněné krajinné oblasti Blaník vyšel článek v Ochráně přírody č. 2/2011. Zatímco geologické poměry se od doby vzniku CHKO příliš nezměnily, ochrana přírody zažila od roku 1981 řadu změn.

Jaká byla první léta CHKO Blaník?

CHKO Blaník byla vyhlášena dokonce dvakrát. Poprvé v roce 1969 Radou Okresního národního výboru v Benešově, pak výnosem Ministerstva kultury ze dne 29. 12. 1981. Podklady pro vyhlášení připravili místní přírodovědci – Váňa, Jupa, Kovařík. CHKO by nevznikla bez úsilí Václava Zieglera, Vojena Ložka staršího a Václava Zeleného, kteří záměr projednali

na krajské úrovni. Vznik CHKO podpořila i stará legenda o blanicích rytířích.

V počátcích činnosti Správě CHKO významně pomáhali přírodovědci v regionu – Tomáš Doležal starší, Václav Zelený, Václav Lenský, Pavel Čech a další. Probíhalo mapování a doplňování podkladů, stav CHKO shrnula Prověрка velkoplošných chráněných území z roku 1988, která byla předchůdcem plánů péče. Ve výčtu významných krajinných prvků najdeme základy pozdější zonace. Už krátce po vyhlášení byl připraven návrh na rozšíření CHKO, protože řada přírodovědně cenných území se nachází nedaleko za hranicemi. K rozšíření nikdy nedošlo, až později na těchto územích vznikly evropsky významné lokality.

Na Správě tehdy pracoval jediný zaměstnanec – Petr Skála, který stanoviska vozil k podpisu vedoucímu krajského střediska do Prahy. Správa mapovala negativní vlivy v území – nadměrné hnojení, projevy eroze, černé skládky. Možnosti prosadit zlepšení stavu však byly omezené.

Od počátku se Správa zabývala ochranou krajinného rázu. Pro Načeradec, Louňovice pod Blaníkem a Kondrac byly zpracovány SPVRD – Souhrnné plány výstavby rodinných domků, které obsahovaly regulativy – velikost pozemků, orientace hřebene střech a další. V praxi se uplatnily pouze rozkresy inženýrských sítí, stavební úřady opomíjely stanoviska Správy až někdy do roku 1986.

Správa působila i na veřejnost – v zámku v Louňovicích pod Blaníkem byla zřízena stálá expozice o CHKO. Ve spolupráci s místní základní školou vznikla Stanice mladých přírodovědců, která následně pracovala jako dětský oddíl až do roku 2006.

Na Správu jsi přišel po revolučním roce 1989. Co bylo hlavní náplní práce Správy?

Na počátku devadesátých let jsme na Správě měli mnoho práce, byla to však práce radostná. Ještě v roce 1992 jsme vyhlásili přírodní rezervace Velký a Malý Blaník a Podlesí, podklady jsme měli zpracovány. Významným úkolem bylo zpracování prvního plánu péče o CHKO v roce 1995, na kterém se podíleli všichni pracovníci našeho čtyřčlenného kolektivu. Plán péče byl sepsán velmi podrobně, rozborová část má 99 stran, návrhová část 80 stran a početné přílohy... Zákon o ochraně přírody nám dal pravomoci, které jsme se učili využívat, naši partneři se naopak učili respektovat Správu jako správný úřad.

V devadesátých letech Správa vyvíjela značné úsilí v prosazení zlepšení stavu lesních porostů

na Blaníku. Hlavním partnerem Správy byly Stře-dočeské státní lesy a následně Lesy ČR, Lesní správa Kácov. Velkou výhodou byl rozpracovaný postup přeměny smrkových porostů na stabilnější smíšené jedlobukové započatý lesníkem Karlem Melicharem již v padesátých letech 20. století. Ve spolupráci s lesním správcem Jaroslavem Jančíkem a revírníkem Josefem Cáderem byly do porostů vnášeny podsadby, na plochy se zmlazením byly umisťovány oplocenky. V roce 1986 byl podíl buku v lesích 5,95%, v roce 2016 pak podíl činil 8,3%.

Správa postupně obnovila sečení botanicky významných mokřadních luk až na dnešních přibližně 20 ha, jedním z prvních byla rašelinná louka v rezervaci Podlesí. Zpočátku sečení zajišťovali dobrovolnický členové ČSOP Vlašim. Se vznikem krajinotvorných programů mohla správa na sečení poskytovat příspěvky a bylo možné financovat i nákladnější opatření, jako je vytváření tůň. V té době vznikly tůně u Býkovických rybníků nebo v nivě Blanice. Správa začala obnovovat aleje podél polních cest a na mezích, což se setkal vesměs s pozitivní odezvou, místní to vnímali po létech rozorávání jako návrat k lepšímu hospodaření v krajině.

V roce 1998 se nám podařilo vybudovat naučnou stezku na Velký Blaník s 10 zastaveními. Z dnešního hlediska obsahovaly tehdejší tabule mnoho textu a byly psány odborným jazykem. Naopak měly jednoduchý grafický design a použité perokresby jim dodávaly nadčasovost. V obdobném stylu jsme pak postupně vybavili infotabulemi i další maloplošná území. Vydržely tam až do roku 2014, kdy jsme je nahradili moderními tabulemi projektu Návštěvnická infrastruktura.

Po přelomu tisíciletí bylo třeba se vypořádat se změnou legislativy a s tvorbou soustavy Natura 2000 v ČR.

Nové tisíciletí pro nás znamenalo řadu změn. Novelou zákona jsme dostali do správy i národní kategorie maloplošek ve spádovém území, kde jsme vydávali i výjimky pro silně a kriticky ohrožené druhy. Správa byla personálně posílena a v letech 2007–2008 zde pracovalo dokonce sedm zaměstnanců! Tento počet pracovníků byl plně odpovídající. Národní maloplošky byly vesměs „zralé“ na nové vyhlášení nebo bez platných plánů péče. Tým zaměstnanců Správy se s úkoly vypořádal se ctí a v územích se schvá-

lenými plány péče jsme pak obnovovali (někdy po řadě let) managementové zásahy.

Přípravu Natury jsme zahájili mapováním biotopů. Vzhledem k velikosti jsme si mohli dovolit vymapovat celé CHKO „podrobným“ mapováním, což se drží i v aktualizacích. Správa tak má vhodný podklad i pro další agendu, např. lesní hospodářské plány, agro-envi programy nebo pozemkové úpravy.

Díky široké odbornosti pracovníků Správy bylo získáno množství nálezových dat z CHKO Blaník i maloplošek, které jsme začali ukládat do nově vznikajících databází ISOP. S příchodem Natury jsme začali ve větší míře využívat geografické informační systémy k tvorbě mapových výstupů i k plánování managementových zásahů.

V tomto období byl i prostor se více věnovat práci s veřejností. Pro návštěvníky jsme rekonstruovali tabule na naučné stezce Drbákov–Albertovy skály, vytvořili jsme naučnou stezku Malý Blaník–Podlesí. Pořádali jsme pravidelné vycházky pro veřejnost, byli jsme schopni uspokojit i exkurze pro školy.

Již v roce 1991 jsme začali pořádat s Domem dětí a mládeže Benešov a ČSOP Vlašim výtvornou a literární soutěž pro základní a střední školy. Každoročně se sešly desítky i stovky prací. Poslední ročník byl v roce 2019 s tématem „Rozkvetlá příroda“ s 475 soutěžními pracemi. Je trochu smutné, že soutěž byla přerušena s nástupem pandemie covid-19, ale bez tradiční výstavy by soutěž nebyla úplná.

Od roku 2006 je Správa CHKO Blaník začleněna do AOPK ČR, její přesuny v organizační struktuře po roce 2011 by vydaly na samostatný článek.

To ano, pozapomenutým faktem je třeba to, že Správa byla nějakou dobu začleněna přímo pod ústředí AOPK ČR. Od roku 2015 je součástí regionálního pracoviště Střední Čechy.

Správa také zeštíhlela na čtyři zaměstnance, bohužel v době, kdy jsme se učili novým postupům elektronické spisové služby a soutěžení managementových smluv. V Agentuře se spustily i evropské projekty, např. vytváření soustavy Natura 2000, které nám sice přinesly cenné informace z průzkumů a nové vybavení, současně ale vyžadovaly hodně práce

Lubomír Hanel (* 1956), zoolog, zaměřuje se na ryby, mihule, vážky a ploštice. Před nástupem na Správu CHKO Blaník pracoval jako inspektor ochrany přírody pro okres Benešov. V současnosti přednáší na Pedagogické fakultě UK v Praze a na České zemědělské univerzitě. Obsáhlý medailon k jubileu vyšel v Ochráně přírody č. 4/2016.

na koordinaci externích zhotovitelů a omezení použití vybavení na projektové účely.

Přibližně od roku 2009 začala Správa s ČSOP Vlašim připravovat projekt Domu přírody Blaník. Projekt se nerodil lehce, ve hře byla celá řada variant. Nakonec byl v roce 2015 otevřen Dům přírody v lokalitě nedaleko Kondrace, na nástupním místě naučné stezky na Velký Blaník. Svým pojetím důstojně reprezentuje CHKO Blaník i jeho širší okolí – geopark Kraj blanických rytířů. Geopark ochranu přírody propojuje s celou řadou dalších oborů a partnerů v regionu a také rozvíjí jednu z nosných myšlenek CHKO Blaník – ochranu asociativní krajiny (viz článek v Ochráně přírody č. 6/2016).

U managementových smluv se nám podařilo dosáhnout dohod s vlastníky a omezit tak vypisování veřejných zakázek. I mimo CHKO Blaník se nám podařila řada projektů – nastartovat prosvětlování svahů v NPR Drbákov–Albertovy skály, zavést pastvu v NPP Kaňk, zachránit před zánikem lokalitu s rdesticí hustolistou v NPP Rybníček u Hořan, zahájit obnovu managementu v NPP Hadce u Želivky.

Ze Správy jsi odešel na počátku roku 2020. Jaké výzvy před CHKO Blaník nyní stojí?

Zcela určitě je to kůrovcová kalamita, která postupuje i na Blaníku. Blanické lesy již obdobnou situaci zažily v roce 1891 a v třicátých letech 20. století. Věřím, že Správa najde s lesníky cestu k stabilnějším lesům, kde bude místo i pro biodiverzitu.

Dále je to interpretace CHKO a způsob oslovení návštěvníků a veřejnosti vůbec. Naučná stezka S rytířem na Blaník dožívá, byla by vhodná její rekonstrukce. Pandemie covid-19 ovlivnila způsoby chování lidí i přístup, jakým přijímají informace. Bylo by vhodné na to reagovat i v prezentaci ochrany přírody.

Děkuji za rozhovor.